

אולם במלאכת שלמה עמ"ס כלאים פ"ח מ"ו וכן בפירוש הר"ש סיריליאו על הירושלמי
 כלאים שם כתבו טעם אחר וז"ל ושמעתי מפי חכם חסיד מקובל ר' משולם זצ"ל על
 ההיא דתניא בברכות פרק הרואה הרואה פיל וקוף וקיפוף אומר ברוך משנה הבריות
 דקשיא מאי שינוי שייך התם דהא כל בע"ח נמי משונה צורתם זו מזו ותירץ דבזמן דור
 המבול נפרע הקב"ה מן האנשים שהפכו לקופים ופילים והיינו שהקוף דומה לאדם ופיל
 נמי מבין לשון בני אדם [כוונתו לומר דלכן קוף דומה לאדם ופיל מבין לשון בני"א ומשום
 שנהפכו מאנשים לקופים ופילים]. ולפי"ז נמצא דברכת משנה הבריות היינו מפני
 שהקב"ה שינה אנשים לבע"ח אלו,²² וא"כ לפי טעם זה אין צריך לברך משנה הבריות על
 אדני השדה שהרי לא נשתנה מאדם לאדני השדה דכך תחילת בריאתו.

ג) מה הדין ברואה "דמות אדם שביער"?

והנה כל זה לדעת ת"ק שאדני השדה חיה וכן לר' יוסי לפי הצד הראשון והשני [בסימן ב'
 אות ג'] שמודה לת"ק שחיה הוא אבל לפי הצד השלישי שר' יוסי ס"ל שמין אדם הוא וכן
 "דמות אדם שביער" שאף לת"ק מין אדם הוא א"כ יש לומר דאף לפי טעם המאירי אין
 לברך עליהם משנה הבריות דהרי אי"ז חיה משונה בדמות אדם אלא מין אדם הוא וזה
 צורתו.

סימן י"א

הטעם שברא הקב"ה בע"ח בצורת אדם

א) שתי טעמים שכתב המדרש תלפיות.

בספר מדרש תלפיות לר' אליהו הכהן מאזמיר ענף אוב ובעלת אוב כתב על ענין אדני
 השדה תמה אני מאוד דכיון שמין האדם נברא בצלם אלקים כדכתיב כי בצלם אלקים
 עשה את האדם (בראשית ט ו) איך ולמה ברא חיה כזו בצלמו כדמותו צורת אדם
 וקבלתי שחיה זו נוצר בארץ וכו' אבל לבי אומר שהקדוש ברוך הוא זכר עשה לנפלאותיו
 וכו' גם ביצירת האדם מן האדמה שהדבר קשה לכת המינין שאי אפשר, לכן עשה זכר
 לנפלאותיו שיצמח מן האדמה חיה כצורת אדם כדי שיראו ויודו בעל כרחם ביצירת אדם
 הראשון שהיה מן האדמה, עוד נראה לי מעשה הקב"ה שיצמח [מן] האדמה צורת אדם
 להודיענו חסדיו הרבים שעשה עם האדם לעשות לו אופנים שיכניע וישפיל עצמו לקיים

²² ועיין במגדים חדשים שם שכתב דלפי זה צ"ל דקיפוף אי"ז עוף כדפרש"י כאן אלא מין קוף וכמו שפרש"י בבכורות
 ח. וע"ש שהביא מקור ממה שכתוב בספר הישר פרשת נח לגבי דור הפלגה אשר אמרו נעלה השמים היו לקופים
 ושנהבים. ושנהבים היינו פילים כדפרש"י בדברי הימים ב' פרק ט' פסוק כ"א, אולם הקשה דבחז"ל לא מצינו שאמרו
 כו על דור המבול וצ"ע.

אוצר החכמה

מצותיו ולא יחטא כדי להרבות בשכרו, שהרי היכולת בידו לבראתו מן האדמה כאשר עיניהם רואות חיה הזאת יוצאת מן האדמה אך לא עשה כן כי אם שיהיה ילוד אשה עובר במקום המטונף וכו' כדי שעל ידי כן יכיר בפחיתותו וישפיל עצמו ויכנע לבבו לעבודתו ולהרבות בשכרו, מה שאין כן אם היה אדם איש ואשה נוצר מן האדמה כי אז לא היה מקום לומר לו חזור לאחוריד ודע שבאת מטפה סרוחה.

(ב) טעם נוסף לפי דברי החזו"א.

באמונה ובטחון לחזו"א פ"א אות ז' כתב רוב ההרגל מכהה את רגש התפעלות הנפש הראוי מכל חי באשר הוא חי ולעומת זה יש התפעלות הנפש ממינים מיוחדים שאין מציאותן מצויה כל כך כמו הרואה פיל, קוף, עכבר שחציו אדמה, ואדני השדה וכו'. ולפי זה אפשר לומר טעם נוסף שברא הקב"ה בע"ח משונה זה כדי שהנפש תתפעל ועי"ז תכיר במציאות הבורא יתברך.

אוצר החכמה

(ג) טעם שכתב מרן הגר"ח"ק

ומרן הגר"ח"ק כתב לי ^{הגר"ח"ק} "כדי שידעו דיניהם יגדיל תורה ויאדיר". והיינו שהקב"ה ברא בע"ח בדמות אדם כדי שיגדיל תורה ויאדיר על ידי שילמדו וידעו דיניהם.

1234567

סימן י"ב

שו"ת ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א^א

(א) שאלה: האם אדני השדה פרה ורבה מזכר ונקבה או שגדל מאיליו כאילן ועשבי השדה? **תשובה:** גדל מאיליו^ב.

(ב) שאלה: כתב לי רבנו שליט"א שאדני השדה גדל מאיליו מהארץ. וצ"ע ממה הוא צומח ומה הוא הגרעין שממנו הוא נשרש ומתגדל?
תשובה: מברכת הקב"ה.

(ג) שאלה: כתב לי רבנו שליט"א שאדני השדה גדל מאיליו מברכת הקב"ה. האם כל פעם שגדל הוא נס יש מאין שבלי גרעין צומח בע"ח זה?
תשובה: כך הקב"ה ברא.

(ד) שאלה: כתב רבנו שליט"א (טעמא דקרא בראשית) עה"פ ויצר ד' אלקים מן האדמה כל חית השדה וכו' ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וגו' (בראשית ב יט) שהקב"ה ברא לפני אדה"ר את אדני השדה כדי שיקרא לו שם ומשום שלא היה יכול לבוא לפניו. וצ"ע שהרי במכת ערוב באו עם האדמה אשר הם עליה וכמו שמובא בפנינים משולחן הגר"א (שמות ח יז), וא"כ למה לא הביאו הקב"ה לפני אדה"ר עם האדמה אשר היא עליה?

תשובה: פחות נס לברוא מחדש ממה שתלך עם האדמה^ג.
(ה) שאלה: כתב רבנו שליט"א (דרך אמונה פ"ט מכלאים ס"ק ע"ז) דאסור להנהיג אדני השדה עם בהמה או חיה משום כלאים. וצ"ע הרי מחובר בטבורו לארץ ואי אפשר ליקרב אליו שטורף כל הבא אצלו וא"כ איך שייך בו כלאים בהנהגה?
תשובה: עם האדמה אשר עלי^ד.

^א כתב לי רבנו שליט"א באחד מן המכתבים: בילדותי רציתי לכתוב קונטרס ר"מ שאלות על אדני השדה ולקרותו "כבר לאדן".

^ב עיין סימן ח'.

^ג והיינו משום דס"ל דגדל מאיליו מהאדמה ולכן פחות נס שיצמח ויגדל סמוך לאדה"ר מאשר יעקר ממקומו מאיליו ויבוא לפניו, ומשא"כ במכת ערוב היתה צריכה להכנס לבתים ולהלך עם שאר חיות רעות.

^ד והיינו ששייך לעוקרו עם רגב האדמה אשר הוא מחובר אליו ובכה"ג שייך להנהיגו בכלאים, וע"ע סימן ט' אות א' איך שייך להתקרב אליו.

(ו) שאלה: כתב בפירוש המיוחס להר"ש משאנץ על התו"כ פרשת צו סוף פרשה י' ש"מהלכי שתיים" כולל אדני השדה. ויש לעיין איך יפרש הגמ' בכתובות ס. חלב מהלכי שתיים. האם ג"כ כולל אדני השדה ולנקבה יש חלב?

תשובה: יתכן^ה.

(ז) שאלה: האם מברכים משנה הבריות כשרואים אדני השדה?

תשובה: יתכן^י.

(ח) שאלה: מה הטעם שברא הקב"ה בעלי חיים בדמות אדם כגון "אדני השדה" ו"הסירני" (מחציה ולמעלה אשה מחציה ולמטה דג, תו"כ שמיני פרשה ג' פרק ד' פיסקא ז')?

תשובה: כדי שידעו דיניהם יגדיל תורה ויאדיר^ז.

(ט) שאלה: רבנו שליט"א כתב (פתשגן הכתב סימן ט"ו) צד לומר דלר' יוסי אדני השדה דינו כאדם לכל דיני התורה^ח. האם לר' יוסי אדני השדה יש לו "נפש אדם" ולכן דינו כדין אדם ואע"פ שאינו מצאצאי אדה"ר או שאין בו "נפש אדם" ואלא כיון שמין אדם הוא דינו כאדם?

תשובה: תפוס לשון אחרון^ט.

(י) שאלה: לפי הצד בפתשגן הכתב סימן ט"ו דלר' יוסי אדני השדה דינו כאדם לכל דיני התורה, האם לפי שיטת ר' מאיר (ערכין ה:) דעכו"ם נערכין א"כ גם אדני השדה נערכין, שהרי גם השוטה נערך?

תשובה: יתכן.

(יא) שאלה: לפי דעת המדרש שמותר לאכול אדני השדה ומשום שמין ירק הוא. האם הכוונה שלגמרי מין ירק הוא ונברא ביום השלישי לבריאת העולם, ולכן אף שצורתו כחיה טמאה בלי סימני טהרה מותר באכילה?

תשובה: כן.

^ה ועיין סימן ב' הערה ט"ז.

^י עיין סימן י' שתי דעות בזה.

^ז ועיין סימן י"א עוד ג' טעמים בזה.

^ח עיין סימן ב' אותיות ג' ד' ה' דו"ד בזה.

^ט ועיין בסימן י"ג אות ב' מה שהשיב הגאון ר' זונדל קרויזר.

^י עיין סימן ג' אות א' ואות ג'.

יב) שאלה: בפתשגן הכתב סימן ט"ו הביא רבנו שליט"א מדרש עה"פ כי עם אבני השדה בריתך וגו' (איוב ה כג) שמבואר שם שהיו אוכלים מין ירק שהוא בדמות אדם, וכתב לבאר שהיינו אדני השדה ודעת המדרש שמין ירק הוא. האם אפשר לבאר באופן אחר שמה שהיו אוכלים הוא "הדודאים" שהם בצורת אדם (וכמש"כ הרמב"ן והאבן עזרא בראשית ל יד), ודעת המדרש שאבני השדה (איוב שם) הוא "הדודאים" ולא אדני השדה?¹

תשובה: אולי.

יג) שאלה: כתב האבן עזרא עה"פ ויעש ד' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם (בראשית ג כא) ואחרים אומרים כי יש בהמה בדמות אדם והשם צוה ונפשט עורה, ואין לנו לבקש בזאת וכו'. האם כוונתו לאדני השדה?²

תשובה: אולי³.

יד) שאלה: כתב רבנו שליט"א (טעמא דקרא מהדו"ח נח) דנח הכניס לתבה את אדני השדה. וקשה דבע"ז דף ו. דרשינן לחיות זרע (ברש"י ז ג) למעוטי זקן וסריס שנח לא הכניסם לתבה ומשום שאינם מולידים, וא"כ גם אדני השדה נתמעט בזה שהרי אינו מוליד?⁴

תשובה: זה מין כזה, ואין קפידא⁵.

טו) שאלה: הובא בספר פנינים משולחן הגר"א לפרש הפסוק ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה וגו' (בראשית כה כז) שהכוונה שעשו היה יודע לצוד לאיש שדה והיינו אדני השדה. ויש לשאול מדוע רמזה התורה פרט זה שעשו היה יכול לצוד אדני השדה?

תשובה: שהי' בקי גדול במלאכת הצידה⁶ לכן שלחו אביו.

¹ עיין סימן ז' אות ב' ואילך.

² ואולי "דמות אדם שביער" (עיין סימן ה' אות ב').

³ כלומר שדוקא במינים המולידים נתמעטו אלו שאינם מולידים, אבל אדני השדה שהוא מין שאינו מוליד לא נתמעט.

⁴ והיינו כמו שכתוב שם שעשו היה מיוחד שיכול היה לצודו חיים. אולם בחתם סופר עה"ת שם כתב שעשו היה מרמה את אביו על ידי קסמים ותרפים שעל ידם היה יודע קצת עתידות וחשב יצחק שיש בו רוח הקודש, ובילדותו טרם ידע להשתמש בשמות הטומאה נראה לי שידע עתידות בסגולה על ידי עצם ידעונו שמשמים בפיו של מת, ולכן רמזה התורה שעשו היה יודע לצוד את איש שדה שהוא הידעוני וע"י זה היה יודע עתידות ויכל לרמות.

סימן י"ג

שו"ת מהגאון הגדול ר' זונדל קרויזר שליט"א

אוצר החכמה

אוצר החכמה
אוצר החכמה

(א) שאלה: הרמב"ם בפיהמ"ש (כלאים פ"ח מ"ה) כתב שאדני השדה מדברים דברים רבים שאינם מובנים ודבורו דומה לדבור אדם. ולא הביא הא דאיתא בירושלמי שם שמחובר בטבורו לארץ, האם ס"ל שאדני השדה אינו מחובר לארץ?

תשובה: מסתמא.^א

(ב) שאלה: מאי טעמא דר' יוסי דאמר שאדני השדה מטמאות באהל כאדם. האם ס"ל שלאדני השדה יש נפש אדם?

תשובה: יש לו חצי נפש אדם.^ב

(ג) שאלה: בפירוש הר"ש סיריליאן על הירושלמי (כלאים שם) כתב שלר' יוסי דינו כאדם לכל דיני התורה, ומותר להנהיגו עם חיה ועם בהמה, ואיסור אכילת בשרו בעשה. האם הוא גזה"כ שדינו כאדם, או דמבואר דר' יוסי ס"ל שאדני השדה "מין אדם" הוא?

תשובה: כיון שיש לו חצי נפש אדם ס"ל שדינו כאדם לכל דיני התורה.

(ד) שאלה: לר' יוסי שס"ל שיש לו חצי נפש אדם מתי נברא ביום ו', ביחד עם החיות או במקביל לאדה"ר?

ת"ת 1234567

תשובה: אולי בערב שבת בין השמשות.^ג

ת"ת 1234567

(ה) שאלה: האם ת"ק דאמר שחיה הוא. ס"ל שאין לו חצי נפש אדם ומשו"ה דינו כחיה, או דס"ל שאע"פ שיש לו חצי נפש אדם אינו כאדם ודינו כחיה?

תשובה: איך שתראה.^ד

(ו) שאלה: כתב רש"י באיוב (ה, כג) עה"פ אבני השדה. מין אדם הן, ובלשון משנה ותורת כהנים נקראים אדני השדה. וצ"ע אמאי נקט רש"י כדעת ר' יוסי ולא כת"ק שחיה הוא?

תשובה: לכו"ע המציאות שמין אדם הוא ונחלקו לגבי הדין, ולת"ק דינו כחיה.^ה

^א עיין סימן א' אות ב'.

^ב היינו שיש לו נפש ממוצעת בין נפש בהמה לנפש אדם. וס"ל לר' יוסי שדיינין ליה כאדם לענין טומאה, והיינו כהצד השלישי בסימן ב' אות ג', שדעת ר' יוסי שמין אדם הוא. ונמצא לפי"ז דאדני השדה בגופו ממוצע בין צומח לחי וכדהובא בסימן א' אות ב', ובנפשו ממוצע בין בהמה לחיה.

^ג עיין מה שכתבנו בסימן ה' אות ג'.

^ד כוונתו שאפש"ל בשני אופנים או כך או כך.

ז) שאלה: האם אדני השדה פרה ורבה מזכר ונקבה או שגדל מאיליו כאילן?
תשובה: חצי חצי.

ח) שאלה: איך סדר הדברים?
תשובה: שניהם כאחד, הם כבר יודעים איך'.
אוצר החכמה

אוצר החכמה

אדיון 1234567

אוצר החכמה

אדיון 1234567

אדיון 1234567

00000000

^ח עיין סימן ה' אות ה'.
¹ ועיין עוד בסימן ח'.